

Handleiding Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten

**Deze vragenlijst is een hulpmiddel bij in kaart brengen
van de kwaliteiten van mensen met ASS.**

Lisa van Impelen, Vivian Snouckaert, Annelies Spek (2017)

Autisme Expertisecentrum

Bij eventuele vragen over deze vragenlijst kunt u mailen naar: a.spek@autismeexpertise.nl

Inleiding

Elk individu heeft goede eigenschappen en kwaliteiten. Dit geldt natuurlijk ook voor mensen met een autismespectrumstoornis (ASS). De ervaring leert bijvoorbeeld dat mensen met ASS vaak eerlijk en direct zijn. Dit kan tot negatieve gevolgen leiden, maar zeker ook tot positieve. Zo kan het zijn dat mensen in de omgeving graag de mening van iemand met ASS krijgen, omdat ze er zeker van zijn dat er geen leugentje om bestwil verteld zal worden. Een andere positieve eigenschap die wat vaker voorkomt bij mensen met ASS is oog voor detail. Zoals alle mensen met ASS onderling verschillen, hebben zij natuurlijk ook elk hun unieke positieve eigenschappen. Deze vragenlijst is bedoeld om (een deel van) deze kwaliteiten in kaart te brengen.

Achtergrond

Bij diagnostisch onderzoek wordt voornamelijk aandacht besteed aan de klachten en beperkingen die mensen ervaren. Dit is inherent aan de DSM-5, waarin ASS als stoornis wordt omschreven en waarbij wordt uitgegaan van beperkingen.

Uit onderzoek is echter gebleken dat juist het benadrukken van de sterke kanten kan zorgen voor een verhoogd zelfvertrouwen, meer energie, positieve emoties en het verminderen van stress (Bannink, 2016; Wood, Linley, Maltby, Kashdan & Hurling, 2011). Het inzetten van positieve eigenschappen kan bijdragen aan een beter welbevinden (Park, Peterson & Seligman, 2004; Sheldon & King, 2001). Iedereen beschikt over positieve eigenschappen en deze kunnen ontdekt, geleerd, geoefend en versterkt worden (Bannink, 2016). Het doel van deze vragenlijst is het ontdekken en benadrukken van deze eigenschappen om een positieve bijdrage te leveren aan het welbevinden van mensen met ASS.

Subschalen

De vragenlijst bestaat uit 59 vragen verdeeld over de volgende 11 subschalen:

- Doorzettingsvermogen: Een verhoogde score op doorzettingsvermogen wil zeggen dat iemand geen opgever is, zich lang kan concentreren en pas tevreden is als het werk af is.
Items: 9, 11, 21, 33, 44, 48
- Detailgericht: Deze schaal meet of iemand oog voor detail heeft. Mensen die hoog scoren zijn doorgaans zorgvuldig en precies, ze maken weinig fouten.
Items: 10, 19, 29, 43, 47

- Geheugen: Iemand die verhoogd scoort op deze subschaal is goed in het onthouden van informatie en hoeft vaak maar één keer iets verteld te worden.
Items: 15, 31, 35, 51, 59
- Nieuwsgierigheid/leergierigheid: Deze subschaal meet het verlangen om meer te weten. Mensen die verhoogd scoren zijn doorgaans sterk in het verzamelen en archiveren van informatie. Hierdoor zijn zij vaak een vraagbaak voor anderen.
Items: 1, 20, 23, 42, 49
- Rechtvaardigheid/eerlijkheid: Rechtvaardige/eerlijke mensen vinden het belangrijk om de waarheid te spreken. Zij hechten er veel waarde aan dat iedereen gelijk behandeld wordt en worden vaak door anderen gewaardeerd voor hun eerlijkheid.
Items: 2, 12, 25, 36, 52
- Analytisch: Mensen die verhoogd scoren op deze subschaal zijn doorgaans sterk in logisch/gestructureerd denken en verbanden leggen. Ze zoeken naar achterliggende redenen en oorzaken en zijn goed in het analyseren van informatie.
Items: 3, 14, 24, 34, 50
- Muziek/kunst: Iemand die op deze schaal verhoogd scoort weet veel van muziek en kunst, verdiept zich hier gaag in en geniet hiervan.
Items: 4, 22, 30, 41, 46, 57
- Natuur/dieren: Een verhoogde score op deze schaal wil zeggen dat degene veel weet over natuur en het fijn vindt om in de natuur te zijn en dieren om zich heen te hebben.
Items: 5, 13, 32, 37, 45, 56, 58
- Creativiteit: Iemand die creatief is, is goed in het bedenken van nieuwe ideeën en het creatief zoeken naar oplossingen voor problemen. Deze mensen denken vaak 'out of the box'.
Items: 6, 17, 26, 39, 54
- Loyaliteit: Mensen die hoog scoren op loyaliteit zijn vaak trouw en komen hun beloftes na. Zij staan altijd klaar voor mensen die hen dierbaar zijn en vinden deze eigenschap ook belangrijk bij anderen.
Items: 7, 16, 28, 38, 55
- Humor: Mensen die hoog scoren op deze schaal houden ervan om grapjes te maken en anderen aan het lachen te maken. Zij vinden een gevoel voor humor een belangrijke eigenschap.
Items: 8, 18, 27, 40, 53

Scoring

De scoring van de talentenvragenlijst is als volgt:

1. Past helemaal niet bij mij
2. Past niet bij mij
3. Neutraal
4. Past bij mij
5. Past heel erg bij mij

De scores worden per subschaal opgeteld en gedeeld door het aantal items dat de subschaal bevat. Zo wordt voor elke subschaal de gemiddelde score berekend. Een gemiddelde score van 4 of hoger op een subschaal betekent dat de desbetreffende eigenschap als kwaliteit gezien kan worden. In de verslaglegging worden de kwaliteiten omschreven, waarbij de kwaliteit met de hoogste gemiddelde score als eerste genoemd wordt.

Als er geen verhoogde subschaalscores zijn, dan kan het interessant zijn om te kijken naar itemscores. Soms zijn er items waar men wel verhoogd op scoort en kan daar in de rapportage iets over worden gezegd.

Voorbeeld verslaglegging

De resultaten van de vragenlijst kunnen worden beschreven in het diagnostisch verslag. Hieronder volgt een voorbeeld van de verslaglegging.

Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten

Deze vragenlijst is afgenomen om meer inzicht te krijgen in de kwaliteiten van mevrouw.

De resultaten laten zien dat mevrouw veel doorzettingsvermogen heeft. Als ze iets moeilijk vindt, dan geeft ze niet snel op. Ook anderen vinden mevrouw een doorzetter. Verder vindt mevrouw loyaliteit een belangrijke eigenschap. Als mensen die veel voor haar betekenen problemen hebben, dan staat zij altijd voor hen klaar. Zij vindt het ook belangrijk dat anderen haar trouw zijn. Tevens heeft mevrouw een goed oog voor detail, zo vindt zij het fijn om dingen heel precies uit te zoeken en zien anderen vaak dingen over het hoofd die haar wel opvallen. Daarnaast heeft mevrouw een sterk ontwikkeld analytisch vermogen, zij vindt het interessant om uit te zoeken hoe dingen werken en is goed in het leggen van verbanden.

Bijlage 1.

In deze bijlage is een uitgebreidere beschrijving van de subschalen opgenomen, met daarbij ook de verantwoording vanuit de wetenschappelijke bronnen.

Subschalen

Muziek

Uit onderzoek is gebleken dat mensen met ASS in vergelijking met een controlegroep betere prestaties tonen bij het zich herinneren van toonhoogtes (Happé & Vital, 2009). Dit lijkt (deels) gerelateerd aan een detail-gerichte informatieverwerkingsstijl. Ook zijn er aanwijzingen dat kinderen met ASS beschikken over een relatief goed ontwikkeld muzikaal geheugen en een sterk gevoel voor ritme en toon (Van der Heijden & Van der Heijden, 2013).

Humor

Specifieke types van humor, zoals filosofische en wiskundige humor, lijken relatief vaak voor te komen bij zeer begaafde individuen met autisme/Asperger (Paulo, 1980 in Lyons & Fitzgerald, 2004). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de omkering of verandering in volgorde van de grammatica, wat kan resulteren in humor. Ook lijkt er bij mensen met ASS vaker sprake van humor die is gebaseerd op misverstanden die ontstaan uit de verwarring van logica van een bepaalde uitspraak of situatie. Dit wordt ook wel filosofische humor genoemd.

Analytisch

Er zijn aanwijzingen dat mensen met autisme relatief sterk zijn in het herkennen van bepaalde patronen in informatie. Dit wordt ook wel 'systematiseren' genoemd, ofwel de behoefte/wil om systemen te analyseren of op te bouwen (Baron-Cohen, Ashwin, Ashwin, Tavassoli & Chakrabarti, 2009). In het boek van Armstrong (2010) wordt gesteld dat de zwakke centrale coherentie als iets positiefs gezien moet worden, namelijk als een verbeterd perceptueel functioneren. In onze samenleving is het van belang dat er mensen zijn die sterk zijn in het ontdekken van patronen in informatie, vooral in de technische sector.

Geheugen

Sommige mensen met ASS hebben een uitzonderlijk goed geheugen, in bepaalde gevallen gaat het hierbij om een fotografische geheugen (Treffert, 2010). Een typisch voorbeeld hiervan is het onthouden van details zoals statistieken, telefoonnummers, of soortgelijke gegevens. Snel en accuraat mentaal hoofdrekken is een ander uitzonderlijk talent dat is gevonden in sommige

kinderen met ASS. Wetenschap, wiskunde en computers zijn hieraan gerelateerde interesses waarin sommige begaafde autistische jongeren kunnen uitblinken (Donnelly et al., 1994).

Rechtvaardigheid/eerlijkheid

De eerlijkheid en het sterk ontwikkelde rechtvaardigheidsgevoel kan een positieve eigenschap zijn van mensen met ASS. Mensen met ASS zijn sterk geneigd om direct en eerlijk te zijn naar anderen, zij zullen niet snel een sociaal wenselijk antwoord geven (Beardon, 2007). Dit kan in bepaalde situaties een groot voordeel blijken (Chevallier, Molesworth & Happé, 2012). Mensen met ASS worden dan ook vaak gewaardeerd om hun puurheid en eerlijkheid.

Natuur/dieren

Volgens Sams, Fortney en Willenbring (2006) reageren kinderen met ASS positief op de aanwezigheid van dieren in hun omgeving. In een studie met 68 vijfjarigen werd gevonden dat 42% van de kinderen hun huisdieren benoemden als bronnen van emotionele ondersteuning, wanneer ze verdrietig, boos of gelukkig zijn of een geheim willen delen. Ouders van deze kinderen beoordeelden hen als minder angstig en teruggetrokken in vergelijking met kinderen van dezelfde leeftijd die huisdieren niet als emotionele steun zagen (Melson & Schwartz, 1994). Andere studies hebben gevonden dat vijf- en zesjarigen die meer gehecht waren aan hun huisdier, meer empathie vertoonden naar hun leeftijdsgenoten (Melson, Peet & Sparks, 1992) en dat zeven- tot tienjarigen die rapporteerde dat zij meer intieme gesprekken met hun huisdieren hadden, ook meer empathie vertoonden naar hun leeftijdsgenoten (Bryant, 1985). Daarnaast is een kenmerk van ASS de sensorische gevoeligheid (APA, 2014). Een prikkelarme omgeving, zoals in de natuur, kan hen helpen met ontspannen. Ook hebben veel kinderen met ASS een groot respect voor milieu en natuur en vinden zij het fijn om in de natuur te zijn (Van der Heijden & Van der Heijden, 2013).

Doorzettingsvermogen

Mensen met ASS kunnen lang in iets opgaan en geven niet zomaar op. Dit lijkt vooral gerelateerd aan hun gedetailleerde informatieverwerking en hun gefixeerde manier om met dingen bezig te zijn. Zij lijken langdurig te kunnen werken zonder moe of verveeld te worden (Mudrack, 2004). In werksituaties kan dit een groot voordeel zijn. Mensen met ASS zullen hierbij mogelijk minder snel afhaken of van baan/taak wisselen.

Detailgerichtheid

Een opvallende eigenschap van mensen met ASS is dat zij bijzonder detailgericht kunnen werken en veel details onthouden (Happé & Frith, 2006; Happé, 1999). Zij onthouden vaak dingen die anderen niet opgevallen zijn, zoals geur, kleur, temperatuur of de grootte van iets (Van der Heijden & Van der Heijden, 2013). Bij mensen met ASS is vaak sprake van een bottom-up verwerkingsstijl in plaats van een top-down verwerkingsstijl. Dit betekent dat zij informatie vanuit de details opnemen in plaats van eerst naar het grotere geheel te kijken (Maekawa et al., 2011; Happé, & Vital, 2009). In bepaalde (werk gerelateerde) taken kan dit een sterk voordeel zijn.

Nieuwsgierigheid/leergierigheid

Een nieuwsgierig iemand heeft het verlangen om meer te weten. Vaak houdt hij/zij van het verzamelen en archiveren van allerlei informatie. Een veelvoorkomende karaktereigenschap van mensen met ASS is dat zij graag alles precies (tot in de detail) willen weten (Happé & Frith, 2006). Als mensen met ASS een nieuwe interesse oppakken, dan zijn ze vaak geneigd zich hierin zo sterk te verdiepen, dat zij zich kunnen meten aan professionals op het betreffende gebied.

Creativiteit

Iemand die creatief is, is goed in het bedenken van nieuwe ideeën. Mensen met ASS lijken zich over het algemeen minder bewust te zijn van wat anderen denken en van de 'algemene norm'. Hierdoor is hun manier van denken minder aangepast en 'mainstream', waardoor ze wellicht eerder met creatieve, nieuwe ideeën komen. Ze denken als het ware 'out of the box' en lijken beter in staat om hun eigen, unieke en creatieve gedachten te hebben zonder dat zij beïnvloed worden door anderen (Happé, & Vital, 2009).

Loyaliteit

Mensen die hoog scoren op loyaliteit vinden het belangrijk dat mensen hun beloftes nakomen en trouw zijn aan elkaar. Mensen met ASS worden gezien als loyale vrienden/partners die over het algemeen doen wat ze zeggen (Kirchner, Ruch & Dziobek, 2016). Zij zullen bijvoorbeeld niet snel afspraken niet nakomen. Kinderen met ASS lijken eveneens een sterk ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel te hebben, wat zich eveneens kan uiten in loyaliteit (Van der Heijden & Van der Heijden, 2013).

Bijlage 2: Referenties

Bij het maken van deze vragenlijst zijn de volgende literatuurbronnen gebruikt:

- American Psychiatric Association. (2014). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, fifth edition: DSM-5*. Washington D. C.: American Psychiatric Association.
- Armstrong, T. (2010). *Neurodiversity: Discovering the extraordinary gifts of autism, ADHD, dyslexia, and other brain differences*. Published by Da Capo Lifelong Books.
- Banning, F. (2016). *Positieve psychologie; de toepassingen*. Amsterdam, Nederland: Boom uitgevers.
- Baron-Cohen, S., Ashwin, E., Ashwin, C., Tavassoli, T. & Chakrabarti, B. (2009). Talent in autism: hyper-systemizing, hyper-attention to detail and sensory hypersensitivity. *Phil. Trans. R. Soc. B*, 364, 1377 – 1383. doi:10.1098/rstb.2008.0337
- Beardon, L. (2007). Is autism a disorder? *The national autistic people's organisation*.
- Bryant, B. (1985). The neighborhood walk: Sources of support in middle childhood. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(No. 210).
- Chevallier, C., Molesworth, C. & Happé, F. (2012). Diminished social motivation negatively impacts reputation management: Autism spectrum disorders as a case in point. *PLoS ONE* 7(1). doi:10.1371/journal.pone.0031107
- Craig, J., & Baron-Cohen, S. (1999). Creativity and imagination in autism and asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 29(4), 319-326.
- Donnelly, J. A., Julie, A., Altman, R. (1994). The autistic savant: Recognizing and serving the gifted student with autism. *Roeper Review*, 16(4).
- Happé, F. (1999). Autism: Cognitive deficit or cognitive style? *Trends in Cognitive Sciences*, 3(6), 216-222.
- Happé, F., & Vital, P. (2009). What aspects of autism predispose to talent? *Phil. Trans. R. Soc. B*, 364, 1369–1375. doi:10.1098/rstb.2008.0332
- Happé, F., & Frith, U. (2006). The Weak Coherence Account: Detail-focused Cognitive Style in Autism Spectrum Disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 36(1), 5-25. doi:10.1007/s10803-005-0039-0
- Kirchner, J., Ruch, W., & Dziobek, I. (2016). Brief report: Character strengths in adults with autism spectrum disorder without intellectual impairment. *Journal of Autism Developmental Disorders*, 46, 3330–3337. doi:10.1007/s10803-016-2865-7

- Lyons, V., & Fitzgerald, M. (2004). Humor in autism and asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(5), 521-531
- Maekawa, T. Tobimatsu, S., Inada, N., Oribe, N., Onitsuka, T., Kanba, S., & Kamio, Y. (2011). Top-down and bottom-up visual information processing of non-social stimuli in high-functioning autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*. 5, 201–209.
- Melson, G. F., Peet, S., & Sparks, C. (1992). Children's attachment to their pets: Links to socioemotional development. *Children's Environments Quarterly*, 8, 55–65.
- Melson, G. F., & Schwartz, R. (1994). Pets as social supports for families of young children. Paper presented at the annual meeting of the Delta Society, New York.
- Mudrack, P. E. (2004). Job involvement, obsessive-compulsive personality traits, and workaholic behavioral tendencies. *Journal of Organizational Change*, 17(5), 490-508.
doi:10.1108/09534810410554506
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). Strengths of character and wellbeing. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603–619.
- Sams, M. J., Fortney, E. V., & Willenbring, S. (2006). Occupational therapy incorporating animals for children with autism: A pilot investigation. *American Journal of Occupational Therapy*, 60, 268-274. doi:10.5014/ajot.60.3.268
- Treffert, D.A. (2010). The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present and future. In: Happé, F., & Frith, U. *Autism and Talent*. Oxford: Oxford University Press.
- Sheldon, K. M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist*, 56(3), 216-217. doi:10.1037/0003-066X.56.3.216
- Van der Heijden, E., & Van der Heijden, I. (2013). *Autisme in het gezin: Verrijking of een probleem?* Utrecht: Ankh Hermes / VBK Media.
- Van Bourgondien, M. E., & Mesibov, G. B. (1987). Humor in high-functioning autistic adults. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 17(3). 417-424.